

*Zwarte Ooievaars op het Groot Malpieven,
16 augustus 2020 (Wim Deeben)*

Zwarte Ooievaars in het najaar van 2020

Paul van Pelt & Tom Heijnen

Een soort waarvan we de laatste jaren steeds meer waarnemingen in de Kempen zien, is de Zwarte Ooievaar. Deze statige vogel komt vooral voor in Oost-Europa en Midden-Azië helemaal tot aan de Grote Oceaan, waarbij Nederland aan de uiterlijke noordwestelijke rand van het verspreidingsgebied ligt. Hoewel de soort in een heel ver verleden nog wel in Nederland broedde, zijn de vogels die we nu hier zien voornamelijk doortrekkers en zijn er nog geen aanwijzingen voor recente broedgevallen binnen onze landsgrenzen. De dichtstbijzijnde broedgebieden zijn in de Belgische Ardennen en in Duitsland, net over de grens.

Er zijn echter ook steeds meer vogels die hier gedurende de zomer verblijven, waarmee de soort prominent op de lijst staat van vogels waarvan we binnen nu en enkele jaren wellicht een broedgeval mogen gaan verwachten. De Zwarte Ooievaar broedt in bosgebieden, met liefst water en/of akkers in de buurt waar gevoerageerd kan worden. Als mogelijke vestigingsplaats in Nederland wordt bijvoorbeeld de Gelderse Poort genoemd, waar het herstel

van de oobossen een grote factor kan zijn voor de vestiging van de soort.

In de Kempen ontbreekt het aan grotere rivieren, maar zouden de bossen rondom het stilstaande water van bijvoorbeeld de Flaes en het Beuven wellicht ook geschikt bevonden kunnen worden. Dit zijn tevens plaatsen waar nu al regelmatig overzomerende Zwarte Ooievaars worden waargenomen. Ook rondom het Leenderbos worden in de broedperiode vaak vogels gezien en ook in dit gebied zou een broedgeval goed mogelijk kunnen zijn.

Adulte (links) en onvolwassen Zwarte Ooievaar; Soerendonks Goor, 2 september 2017 (TH) en Patersgronden, 2 september 2020 (PvP)

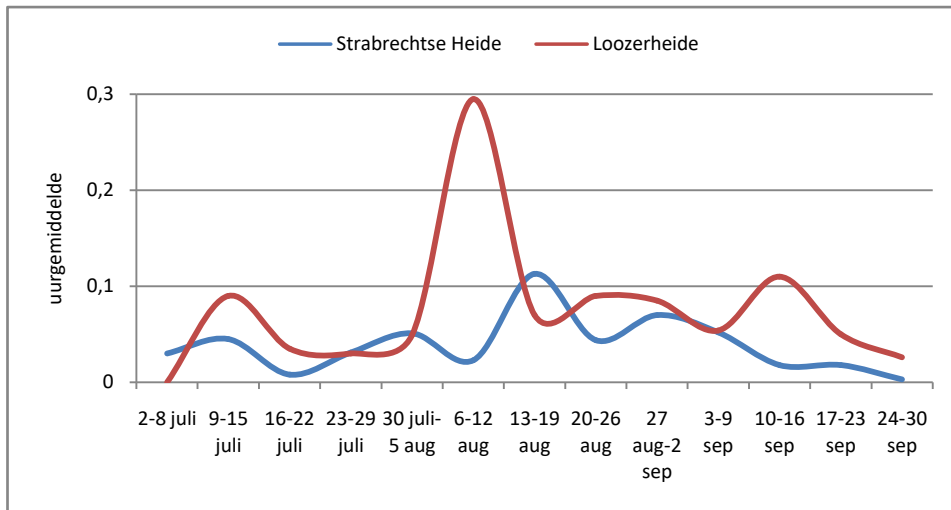
Herkenning van de soort in het veld is vrij eenvoudig: de grote, zwarte vogel met

knalrode snavel en poten is onmiskenbaar. Ook de jonge vogels, waarbij de snavel en poten eerder nog wat bruinroze zijn en een groot deel vormen van de doortrekkers die we in de Kempen zien, zijn niet snel met andere soorten te verwarren. Enkel in de vlucht is verwarring met de "gewone" Ooievaar mogelijk, maar is de Zwarte Ooievaar te onderscheiden door de zwarte hals en geheel zwarte vleugels.

Zwarte Ooievaars op de Flaes, 30 augustus 2020 (TH)

Met name in de zomermaanden (piek in augustus) is de kans op het zien van een Zwarte Ooievaar in Nederland het grootst, omdat dan de doortrek van de soort op het hoogtepunt is. De augustuspiek wordt bevestigd door de gegevens van twee trektelposten in de Kempen (zie grafiek).

Doortrek van Zwarte Ooievaars op de Strabrechtse Heide (n=190) en Loozerheide (n=290) per standaardweek in de periode 2004-2020 (brongegevens: trektellen.nl).

We hebben hieronder een overzicht gemaakt van de gemelde aantallen in de Kempen van vorig jaar, in de tijd uitgezet.

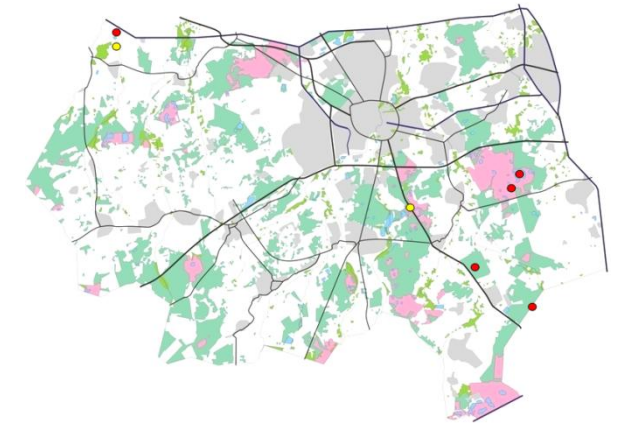
Overzicht najaar 2020

Het voorkomen van Zwarte Ooievaars in de Kempen in het najaar 2020 valt niet in één simpel kaartje en één grafiek te vangen. Daarvoor waren zowel aantallen als verspreiding te dynamisch, waarbij lang niet altijd duidelijk was of waarnemingen dezelfde vogels betroffen of verschillende vogels die kwamen en gingen.

Deze dynamiek illustreren we aan de hand van kaartjes per periode. Rode stippen

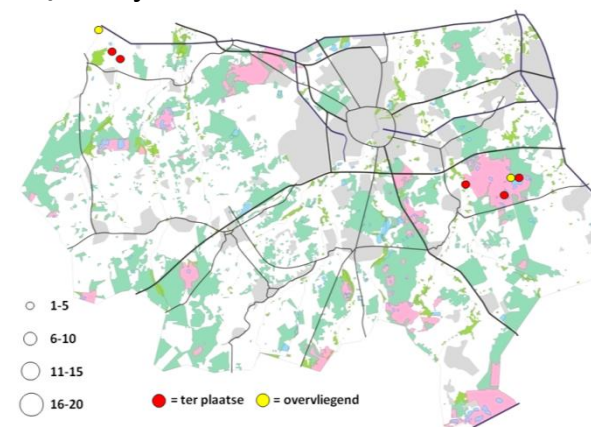
betroffen vogels die pleisterden of 'rondhingen' en gele stippen waren overvliegende vogels. Per gebiedje is steeds het hoogste aantal in de desbetreffende periode aangegeven ('gebiedsmaximum'). We beginnen het najaarsoverzicht met 1 juni.

16 t/m 30 juni

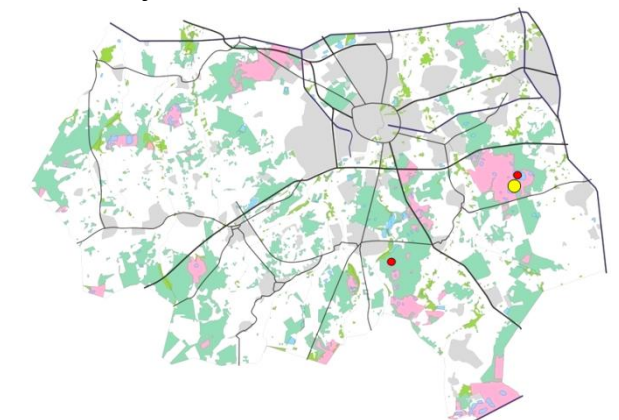
In de tweede helft van juni ging het nog steeds om kleine aantallen. Op 2 ex in het Weerterbos (op de grens van de Kempen) na ging het om eenlingen. Ook nu werden vogels opgemerkt in/bij het Diessens Broek.

1 t/m 15 juni

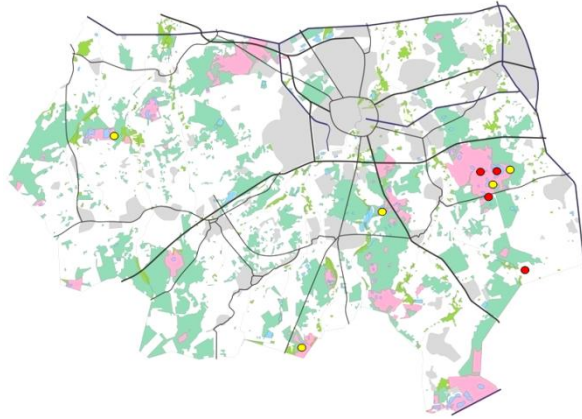
In de eerste helft van juni werden in eerste instantie alleen enkelingen gezien, waaronder individuen op de Strabrechtse Heide en in het Diessens Broek. Op 14 juni waren 4 ex aanwezig op het Beuven.

1 t/m 15 juli

De eerste elf dagen van juli werden geen Zwarte Ooievaars gezien. De resterende drie dagen in deze periode werden er maar een paar gemeld waaronder 6 ex die op 13 juli over de Strabrechtse Heide vlogen.

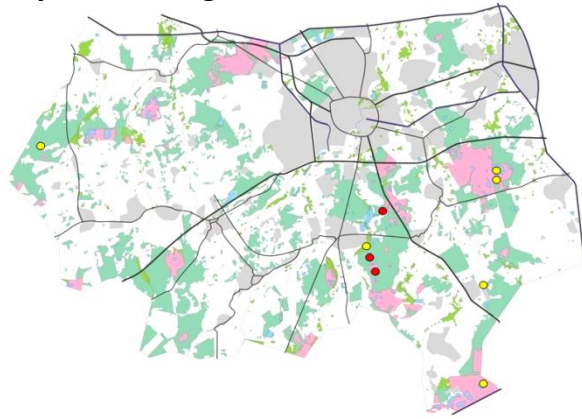
16 t/m 30 juli

De tweede helft van juli leverde iets meer waarnemingen op maar nog steeds lage aantallen, tot maximaal 3 ex op 20 en 23 juli.

We gaan nu in kortere periodes kijken om recht te doen aan de dynamiek van de Zwarte Ooievaars in de Kempen in ruimte en tijd.

31 juli t/m 5 augustus

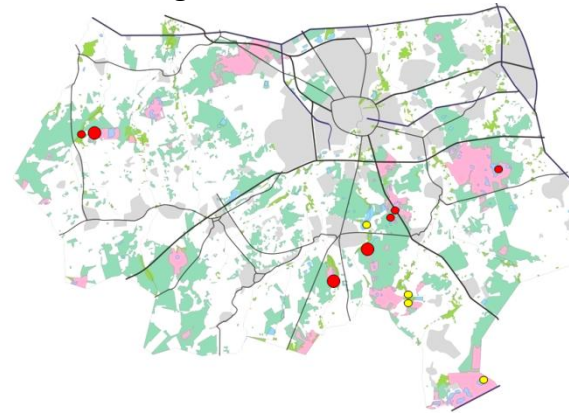
De aantallen waren eind juli en begin augustus laag maar het aantal locaties nam

wel wat toe. Het gros van de meldingen betrof overvliegende vogels. De grootste groepen waren 5 ex in het Leenderbos op 31 juli en 5 ex bij het Greveschutven op 3 augustus.

6 t/m 11 augustus

Deze periode was opvallend omdat er geen enkele Zwarte Ooievaar werd gemeld.

12 t/m 20 augustus

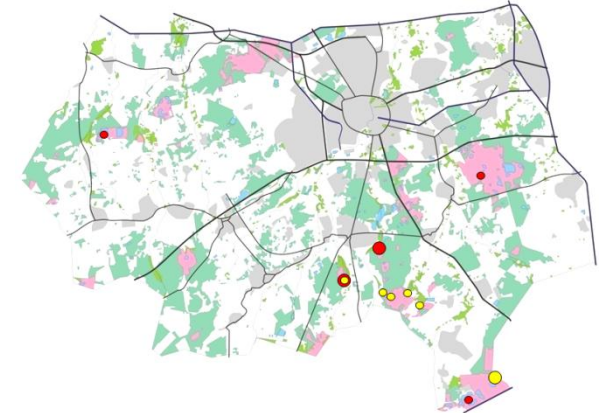

Voor het eerst verschenen er Zwarte Ooievaars op de Misperleindse Heide. Ze verbleven hier op het Goorven en de Flaes, en ook op kleinere vennen en weilanden in de omgeving. De grootste aantallen waren 6 ex op 13 augustus en 5 ex op 20 augustus.

Grotere groepen pleisteraars werden daarnaast gezien op de Malpie met 8 ex op 17 augustus, en in het Leenderbos waar 8 ex aanwezig waren op 13 augustus en 7 ex op 16 augustus. Wellicht waren de Zwarte Ooievaars van het Leenderbos dezelfde als

die van Malpie, Grootte Heide en/of Valkenhorst, maar informatie die daarover duidelijkheid kan geven (bijv. aan de hand van het aantal adulten en onvolwassen vogels in een groep) ontbreekt.

21 t/m 23 augustus

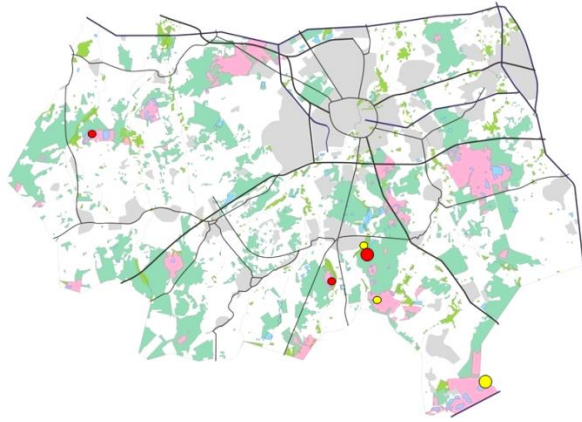

Gedurende deze drie dagen verbleven de grootste aantallen wederom op de Malpie (maximaal 7 ex op 22 augustus) en in het Leenderbos (maximaal 8 ex op 23 augustus). De Misperleindse Heide was goed voor maximaal 5 ex op 22 augustus.

Op de Grootte Heide werden de nodige overvliegende vogels gezien maar dat kunnen dezelfde geweest zijn als de vogels in het Leenderbos.

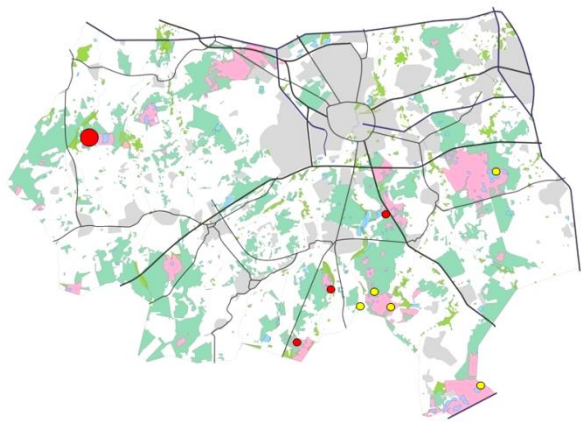
Spectaculair was een groep van 10 Zwarte Ooievaars die op 22 augustus over de telpost Loozerheide vloog.

24 t/m 27 augustus

De aantallen in deze periode waren gering. In het Leenderbos verbleven 6 ex op 25 augustus en die dag werden 4 ex op de Malpie opgemerkt. Een dag eerder, 24 augustus, vlogen 8 vogels over de telpost Loozerheide waaronder een groep van 5.

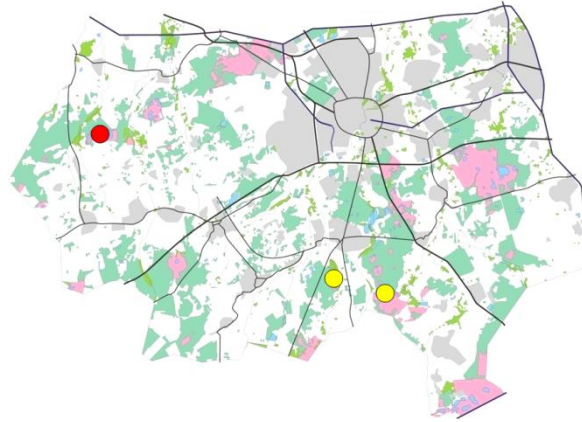
28 t/m 31 augustus

Op de Mispelindse Heide waren flink wat vogels aanwezig: eerst 6 op 28 augustus, 10 op de 29^e, 11 op de 30^e en 9 op 31 augustus.

Behoudens 4 ex op de Malpie op 29 augustus en 31 september ging het elders in de Kempen om verspreide waarnemingen van 1-2 ex.

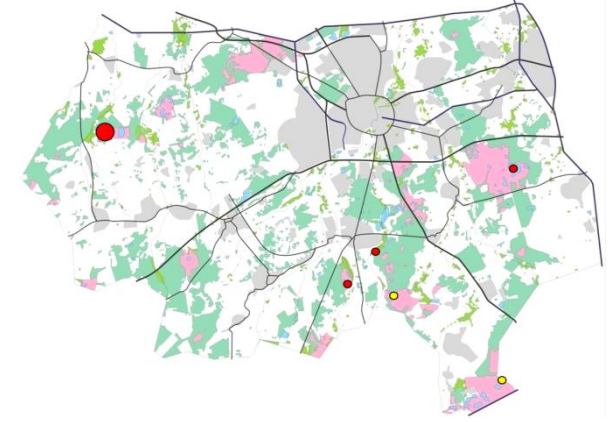
1 t/m 3 september

Op de Mispelindse Heide steeg het dagmaximum naar 15 ex op 1 en 2 september. Door de vele vliegbewegingen in dit gebied en wisselende groepsgroottes was volstrekt onduidelijk om hoeveel Zwarte Ooievaars het in totaal zou kunnen gaan. Betrof het een groep van 11 die werd 'aangevuld' tot 15? Vertrokken er vogels en verschenen er nieuwe? We weten het niet.

Elders in de Kempen werden geen vogels ter plaatse gezien maar wel twee overvliegende groepen: 6 ex op 2 september op de Malpie én op de Groote Heide, wat dezelfde groep geweest kan zijn.

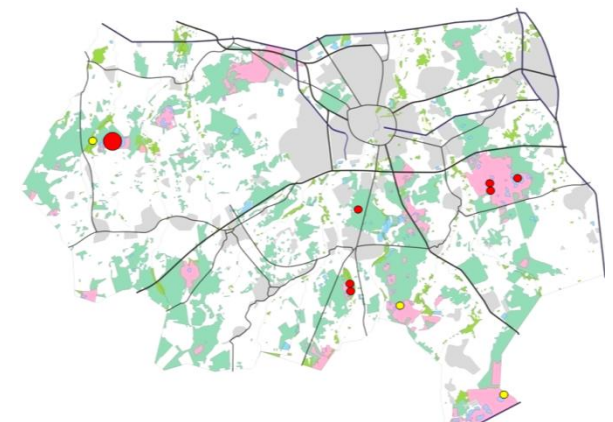
4 t/m 9 september

Ook nu waren er tot maximaal 15 ex present op de Mispelindse Heide, al wisselden de aantallen behoorlijk. Dit kwam vermoedelijk door het opsplitsen en dan weer samenklonteren van groepen vogels.

Elders in de Kempen werden pleisteraars gezien op Malpie (2 ex), Leenderbos (2 ex) en Beuven (ook 2 ex) en verder een enkele overvliegende vogel.

10 t/m 12 september

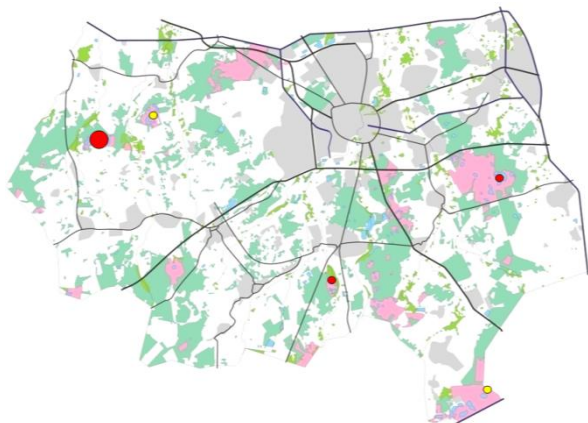

De Mispelindse Heide was nog steeds goed voor flink wat Zwarte Ooievaars: 14 ex op 12 september en 12 ex op de andere dagen. Ten opzichte van de vorige periode werden op heel wat meer plekken vogels gezien, al betrof het alleen enkelingen of duo's.

Zwarte Ooievaars op het Goorven, 15 sep. 2020 (TH)

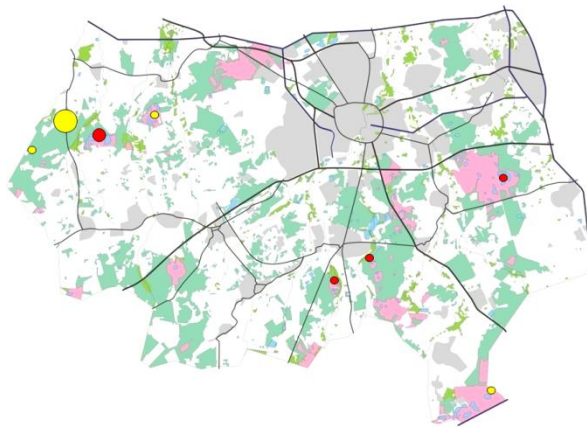
13 t/m 15 september

Het maximum op de Mispelindse Heide bleef in deze periode hetzelfde: 14 ex. Pleisteraars waren verder te vinden op de Strabrechtse Heide (maximaal 4 ex) en de

Malpie (1 ex). Op 15 september vloog een groep van 5 ex over de Landschotse Heide.

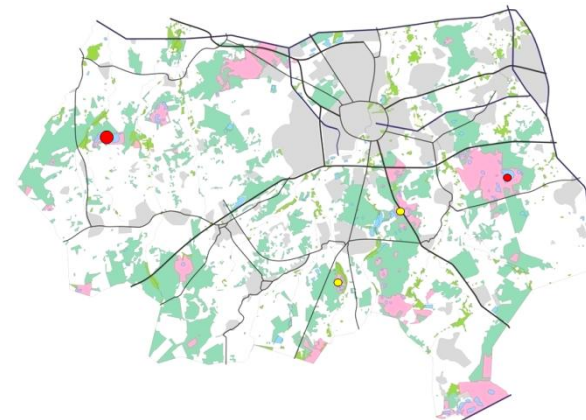
16 t/m 18 september

Spectaculair was een groep van 20 vogels boven de Prins Hendriklaan in Landgoed De Utrecht die in de ochtend van 16 september op de thermiek opsteeg en daarna verdween. Daarna waren overigens nog steeds Zwarte Ooievaars te vinden op de Mispelindse Heide, tot een maximum van 8 ex in de middag van 16 september. Het is niet te zeggen of dit vogels waren die van de groep van 20 waren afgesplitst.

Verder werd alleen op de Malpie nog een grotere groep gezien: 6 ex op 16 september.

19 t/m 30 september

De Mispelindse Heide was nog steeds *the place to be* voor het zien van Zwarte Ooievaars. Het waargenomen aantal wisselde nogal: 5 op 19 september, 7 op de 21^e, 8 op de 22^e en 23^e, 5 op de 24^e en 7 op de 25^e september. Daarna nam het aantal gestaag af totdat hier op 30 september de allerlaatste Zwarte Ooievaar in de Kempen gezien werd.

Op de Strabrechtse Heide verbleven 5 vogels op 19 en 20 september, maar daarna werden ze hier niet meer gezien.

Dankwoord

Dit overzicht is samengesteld met behulp van waarnemingen in waarneming.nl. Wim Deeben stelde zijn waarnemingen in LiveAtlas ter beschikking. Dank aan alle waarnemers die met hun meldingen dit artikelje mogelijk maakten. ■